

**OMILII LA FAPTELE APOSTOLILOR.
PRIMA OMILIE***

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Introducere

Fără îndoială, Sfântul Ioan Gură de Aur este unul dintre cei mai citați, cei mai analizați și mai traduși sfinți ai Bisericii Ortodoxe, fapt datorat eleganței, profunzimii și stilului său simplu de exprimare a adevărului cuprins în Sfânta Scriptură. Nu trebuie uitat aici nici faptul că întreaga sa operă deține, în colecția Patrologia graeca a abatelui J.P. Migne, optsprezece volume, iar în colecția Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας (ΕΠΕ), coordonată de reпутatul patrolog grec Pannayotis Hristos, nu mai puțin de patruzeci și trei de volume¹.

* Traducere după: Ιωαννου Χρυσοστομου, *Απαντα τα εργα 15, Υπόμνημα στις Πράξεις των Αποστόλων* (Όμιλίες Α-ΚΓ'), Έπόπται Παν. Κ. Χριστού, Έπιμελητής Ελευθ. Γ. Μερετάκης, Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας (ΕΠΕ), Κείμενο-Μετάφραση-Σχολία από τον Χριστό Θ. Κρικώνα, Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγοριος ο Παλαμάς», Θεσσαλονίκη, 1983, pp. 14-57. Pentru prezenta introducere am folosit informațiile oferite de Hristos Th. Krikonis, în ediția grecească, pp. 1-13.

¹ Redăm mai jos operele Sfântului Ioan Hrisostom, cuprinse în cele patruzeci și trei de volume: 1. *Διάλογος Παλλαδίου, Περί άσφαείας τών προφητειών, Σύνοψις Παλαιάς Διαθήκης* 2. *Όμιλίες εις τήν Γένεσιν* (α'-κγ'); 3. *Όμιλίες εις τήν Γένεσιν* (κδ'-μα'); 4. *Όμιλίες εις τήν Γένεσιν* (μβ'-ξδ'); 5. *Όμιλίες εις τήν Γένεσιν* (γ'-ιβ'), *Όμιλίες εις τούς Ψαλμούς* (μα'-μγ'); 6. *Όμιλίες εις τούς Ψαλμούς* (μδ'-ρκγ'); 7. *Όμιλίες εις τούς Ψαλμούς* (ρκδ'-ρν), *Εις τόν Δαυίδ και Σαούλ*; 8. *Όμιλίες εις τήν Γένεσιν* (α'-θ'), *Υπομήματα*; 9. *Όμιλίες εις πρόσωπα και ρητά τής Παλαιάς διαθήκης* (notată în colecție 8A); 10. *Υπόμνημα στο Κατά Ματθαϊον Εύαγγελιον* (α'-κ'); 11. *Υπόμνημα στο Κατά Ματθαϊον Εύαγγελιον* (κα'-λζ'); 12. *Υπόμνημα στο Κατά Ματθεϊον Εύαγγελιον* (λζ'-νς'); 13. *Υπόμνημα στο Κατά Ματθεϊον Εύαγγελιον* (νς'-οε') - notată în colecție 11A; 14. *Υπόμνημα στο Κατά Ματθεϊον Εύαγγελιον* (ος'-), *Στο Κατά Ιωάννην Εύαγγελιον* (α'-δ'); 15. *Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Εύαγγελιον* (ε'-λα'); 16. *Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην* (λβ'-νδ') - notată în colecție 13A; 17. *Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην*

Conform editorului grec, care a realizat de altfel și introducerea la omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur la cartea Faptele Apostolilor, în afara celor cincizeci și cinci de omilii² cunoscute, mai există încă patru omilii brisostomic³ care se referă la începutul cărții. Unii cercetători – pe baza analizei textuale – consideră că omiliile nu ar aparține lui Hrisostom, ci unui așa-numit „pseudo-Hrisostom”, însă ipoteza aceasta nu și-a găsit încă rezolvarea.

„Piatra de poticnire” a cercetătorilor este tonul și stilul scrierii. Astfel, Erasmus (1466-1536), când a început să traducă aceste omilii în latină, a simțit o asemenea silă din cauza stilului lor, încât, scriind lui Tostallum, spunea că lucrarea aceasta o respinge, fiindcă nu vede în ea pe Hrisostom, iar tonul omiliilor este total străin de tonul cu care ne-a obișnuit arhiepiscopul Ioan al Constantinopolului. Savillius, mereu opus opiniilor lui Erasmus, a menționat că în cartea aceasta a Faptelor tonul este diferit, neuniform și complicat, dar de asemenea, conține și unele dintre cele mai frumoase pasaje de proză. Tot Savillius trage concluzia că lucrarea este într-adevăr a lui Ioan.

Εὐαγγέλιον (νε'-πη'); 18. Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (α'-κυ'); 19. Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (κδ'-μδ') - notată în colecție 16A; 20. Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (με'-ν'); Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ρωμαίους (α'-ι') - notată în colecție 16B; 21. Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ρωμαίους (ια'-λγ'); 22. Ὑπόμνημα στήν Α' Πρὸς Κορινθίους (α'-κα'); 23. Ὑπόμνημα στήν Α' Πρὸς Κορινθίους (κβ'-μδ') - notată în colecție 18A; 24. Ὑπόμνημα στήν Β' Πρὸς Κορινθίους (α'-κδ'); 25. Ὑπόμνημα στήν Β' Πρὸς Κορινθίους (κε'-λ'), Πρὸς Ἐφεσίους (α'-ια'); 26. Πρὸς Ἐφεσίους (ιβ'-κδ'), Πρὸς Φιλιππηαίους (α'-ιβ'); 27. Πρὸς Φιλιππηαίους (ιγ'-ιε'), Κολοσσαεῖς Θεσσαλονικεῖς; 28. Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (α'-ε'), Πρὸς Τιμόθεον Α' καὶ Β'; 29. Πρὸς Τίτον, Πρὸς Φιλήμονα, Πρὸς Ἑβραίους (α' - ιε'); 30. Πρὸς Ἑβραίους (ις'-λδ'), Εἰς Λάζαρον (α'-ζ'); 31. Ὁμιλίες Ἠθικές - Αἰσιογραφικές; 32. Ὁμιλίες Αἰσιογραφικές - Ἐδμηνευτικές; 33. Ποιμαντικά καὶ Ἀσκητικά Α' (Λόγοι Περὶ Ἱερωσύνης); 34. Ἀσκητικά Β' Πρὸς Σταγειρίον Λόγοι Α'-Γ', Περὶ παρθενίας; 35. Ὁμιλίες Κατηχητικές - Ὁμιλίες Ἠθικές; 36. Ὁμιλίες Κατηχητικές - Ὁμιλίες Ἠθικές β', Ὁμιλίες Περιστατικές Α'; 37. Ὁμιλίες Περιστατικές Β'; 38. Ὁμιλίες Περιστατικές Γ'; 39. Ὁμιλίες Περιστατικές Δ', Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας κλπ.; 40. Ὁμιλίες Δογματικές (Περὶ ἀκαταλήπου, Περὶ ὁμοουσίου); 41. Ὁμιλίες Ἐορταστικές, Ὁμιλίες Ἐγκωμιαστικές Α'; 42. Ὁμιλίες Ἐγκωμιαστικές Β', Ἐπιστολὲς πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα (α' - ιζ'), Βίος τῆς ὁσίας Ὀλυμπιάδος; 43. Ἐπιστολὲς Πρὸς Ἰννοκέντιον, Ἐπιστολὲς ιχ' - πμβ'.

² P.G. 60:13-383.

³ P.G. 51:65-112.

Dintre mărturiile eclesiastice vechi, prima o face Casiodor (485-583), care afirmă că omiliile la Faptele Apostolilor ale Sfântului Ioan Hrisostom se găseau în două codice, însoțite și de scolii. Casiodor, care este editorul și comentatorul unor omilii, le-a valorificat pe cele ce conțineau comentarii din perioada lui Ioan Gură de Aur, al cărui nume era renumit la acea vreme în Răsărit. După Savillius și Tillemont, a doua mărturie o oferă Sfântul Ioan Damaschin (680-755), iar mai apoi Fotie (820-896), care menționează un număr diferit al omiliilor la Fapte (40).

Cât privește timpul rostirii lor, mărturia din omilia 44 a Faptelor: „iată, prin barul lui Dumnezeu și noi avem trei ani...” (44:4) ar sublinia cert că, în momentul rostirii omiliei 44, Sfântul Ioan era deja de trei ani pe tronul de arhiepiscop al Constantinopolului, iar omiliile au fost rostite începând cu 401. Evident, și alte mărturii vorbesc indirect despre această realitate: Ioan era deja episcop (cf. omilia 8:3 și 9:6), iar marea cetate a Constantinopolului a fost zguduită din temelii de un cutremur (cf. 41:2), ce a avut loc undeva, pe la 400 d.Hr. Cel mai sigur, aceste omilii au fost rostite pe la sfârșitul anului 400, începutul lui 401 d.Hr. Dintr-o altă perspectivă, patriarbul Fotie al Constantinopolului, bazându-se pe mărturia directă din omilia 44:3, susține că distanța dintre timpul rostirii fiecărei omilii a fost de 5-7 zile.

Omilia 1: *Faptele Apostolilor* 1:1-5

„Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o, Teofile, despre toate cele ce a început Iisus a face și a învăța, până în ziua în care S-a înălțat la cer, poruncind prin Duhul Sfânt apostolilor pe care i-a ales.”⁴

1. Pentru mulți, această carte nu este destul de cunoscută, nici ea însăși, nici autorul ei. De aceea, am ales mai înainte de toate să mă ocup de această lucrare, încât și pe aceștia care nu o cunosc să îi învăț și o astfel de mare comoară să nu o las să fie neglijată și să rămână ascunsă, căci ar putea să ne folosească nu mai puțin ca însăși Evangheliile. Ea este plină de multă dragoste de înțelepciune și de învățătura cea dreaptă a credinței și de arătarea minunilor, care s-au făcut, desigur, de către Duhul cel Sfânt.

⁴ Fp. 1, 1-2.

Să nu o cercetăm, așadar, cu nebăgare de seamă, ci cu atenție, deoarece și profețiile pe care le-a dat Hristos în Evanghelia este posibil să le vezi înfăptuindu-se aici și din aceste fapte să strălucească adevărul, iar schimbarea cea mare a ucenicilor în mai bine să se facă în aceștia, prin lucrarea Duhului Sfânt. Căci și acele [cuvinte] pe care ucenicii le-au auzit de la Hristos, că „cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face”⁵; că ei vor profeti și vor fi duși în [fața] conducătorilor și a împăraților, că vor fi biciuiți în sinagogile lor⁶ și că aspre suferințe vor îndura, că pe toate le vor birui și că vor propovădui Evanghelia în lumea întreagă; toate acestea sunt cu puțință să le vezi în cartea aceasta împlinindu-se întru totul și multe altele decât acestea, pe care [Iisus] le-a spus, pe când trăia împreună cu ei.

Ai să vezi deci, aici, pe acești Apostoli cum aleargă asemenea păsărilor pe uscat și pe mare; ai să vezi aici și pe cei lipsiți de curaj, și pe cei necugetați cum devin, dintr-o dată, unii împotriva altora, nesocotitori față de bani și față de slavă, față de mânie și de dorință, față de toate, devenind superiori și având o mare înțelegere, și nicăieri vreo invidie precum înainte, nici vreo anume dorință puternică de întâietate, ci întreaga virtute în aceștia perfectă fiind și în dragoste mult strălucind, pentru care multe [Hristos] le-a și poruncit acestora, spunându-le că „întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții”⁷.

Se găsesc aici și învățături care, dacă nu ar fi fost această carte, în nici o altă nu s-ar fi făcut cunoscute cu atâta limpezime; încât și cea mai importantă parte a mântuirii noastre s-ar fi ascuns și ar fi rămas necunoscută pentru viață și pentru învățături.

Cea mai mare parte dintre cele ce se povestesc aici sunt faptele lui Pavel, care s-a nevoit mai mult decât toți. Și aceasta, din cauza faptului că scriitorul acestei cărți a fost ucenicul său, fericitul Luca, a cărui virtute este posibilă să o vezi și din multe altele, îndeosebi însă din faptul că se găsea neîncetat alături de dascăl și întotdeauna pe el l-a urmat. Când, deci, Dimas și Ermoghenis⁸ l-au părăsit, plecând unul către Galatia și altul către Dalmația, ascultă ce

⁵ In 14, 12.

⁶ Mt. 10, 17-18.

⁷ In 13, 35.

⁸ II Tim. 1, 15.

spune Pavel despre acesta: „Doar Luca este împreună cu mine”⁹ și, către Corinteni scriind, spunea despre el: „căruia laudă pentru lauda ce a avut-o în toate bisericile”¹⁰. Și, când spune că „s-a arătat lui Petru și mai apoi celor doisprezece”¹¹ și „după Evanghelia pe care ați primit-o”¹², Evanghelia Acestuia se înțelege; deci nu ar greși nimeni atribuind Acestuia lucrarea aceasta. Când spun „acestuia”, înțeleg pe Hristos. Dar dacă ar spune cineva: de ce, în cele din urmă, nu le-a scris pe toate, deși s-a găsit cu el până în final? Acela ar putea să spună că ele au fost de ajuns celor ce vor să fie atenți și la cele urgente mereu să-și întoarcă atenția lor și că grija lor nu era scrierea, deoarece multe ne-au transmis și prin predania nescrisă.

Și, desigur, toate care se cuprind în această carte sunt demne de admirat, îndeosebi îngăduința Apostolilor, pe care și Duhul Sfânt le-a dat-o acestora, pregătindu-i să insiste în cuvântul lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor. Întocmai pentru aceasta, pe când învățau așa de multe despre Hristos, pe de o parte, spuneau puține despre dumnezeirea Lui, iar, pe de altă parte, mai multe învățau cele despre firea Sa umană, despre patima, despre Învierea și despre Înălțarea Sa; deoarece, mai înainte de toate, cele pe care le căutau erau acestea: să se facă, așadar, crezut de lume că [Hristos] a Înviat și S-a înălțat la ceruri.

La fel cum Însuși Hristos, mai mult decât toate, încerca să arate că a venit de la Tatăl Său, astfel și Luca încearcă să dovedească că [Hristos] a înviat, S-a înălțat și a mers către Tatăl Său, de la Care a și venit. Deoarece, dacă faptul acesta nu se făcea crezut mai înainte, mult mai mult, cu adăugarea celor care s-au petrecut după Înviere și după Înălțare, întreaga învățătură ar fi părut iudeilor că este de necrezut. Pentru aceasta, încet-încet și cu calm îi ridică la cele înalte. În Atena dar, Pavel Îl numește în mod simplu [pe Hristos] drept om¹³, fără să spună nimic mai mult. Și pe bună dreptate, căci dacă pe Însuși Hristos, Care a învățat despre egalitatea Sa cu Tatăl, au încercat de multe ori să-L ucidă cu pietre, și pentru această învățătură a Sa L-au numit hulitor¹⁴, mult mai puțin, desigur, nu ar fi acceptat

⁹ II Tim. 4, 10-11.

¹⁰ II Cor. 8, 18.

¹¹ I Cor. 15, 5.

¹² I Cor. 15, 1.

¹³ Fp. 17, 31.

¹⁴ In 8, 58-59; vezi și 8, 42.

învățătura aceasta de la pescari, și acestea din momentul în care vestirea crucii înaintase.

2. Și de ce trebuie să mă refer la iudei, de vreme ce, de multe ori, desigur, pe atunci însuși ucenicii auzind marile adevăruri ale credinței, se tulburau și se scandalizau? Pentru aceasta a și zis: „Multe am încă să vă spun, dar nu puteți acum să le înțelegeți”¹⁵. Dacă aceia nu puteau să le înțeleagă, ei, care au stat atât de mult timp alături de El, care au participat la atâtea lucruri de taină și care au văzut atâtea minuni, cum ar fi acceptat, din prima, înaltele adevăruri ale credinței oameni, ei care abia atunci s-au despărțit pentru prima oară de altarele templelor, și de idoli, și de jertfe, și de feline, și de crocodili (căci acestea erau obiectele de cult și de prețuire ale elinilor), și de alte rele? Cum, dar, iudeii, care în fiecare zi învățau și erau conduși de către Lege („Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul tău Unul este și afară de Acesta nu există altul”¹⁶), auzind că El Însuși este Dumnezeu și că este egal cu Tatăl Său, cum puteau aceștia să nu se revolte și să nu se împotrivescă mult mai mult decât ceilalți, ei care L-au văzut pe Acesta spânzurat pe lemnul crucii, mai cu seamă că L-au și răstignit și L-au îngropat, iar înviat nu L-au văzut? Pentru aceasta dar, încet-încet și cu calm, îi fac să se încredințeze și se oferă acestora cu multă bunăvoință, folosind din belșug harul Duhului Sfânt, și, pe deasupra, în numele Său, mai mari decât acelea pe care le-a făcut Hristos, ca să înalțe în aceste două moduri pe cei ce erau căzuți și să adeverească predica Învierii. Și pentru aceasta, în mod exact cartea aceasta este dovadă a Învierii. Dacă dar aceasta se făcea crezută [Învierea, adică], celelalte și-ar fi urmat drumul lor și ar fi progresat.

Așadar, subiectul și întregul scop al cărții, precum ar putea cineva să spună, în linii generale, este acesta. Să ascultăm, în continuare, cele din început: „În prima carte am vorbit, Teofile, despre toate cele ce Hristos a început să facă și să învețe”. Pentru care motiv amintește acestuia de Evanghelie? Ca să dovedească exactitatea spuselor sale, căci și în începutul lucrării aceia spune: „Am găsit și eu cu cale, preaputernice Teofile, după ce am urmărit toate cu de-amănuntul de la început, să ți le scriu pe rând”¹⁷. Și nu se oprește

¹⁵ In 16, 22.

¹⁶ Deut. 6, 4.

¹⁷ Lc. 1, 3.

numai la propria sa mărturie, ci atribuie Apostolilor pe toate, spunând: „După cum ni le-au predat aceștia, care dintru început au fost martori oculari și slujitori ai predicii”¹⁸. Pentru aceasta, după ce a făcut acolo cuvântul vrednic de credință, nu necesită aici altă adevărire, deoarece atunci cuvântul s-a crezut și cu acela a învățat pe Teofil prețiosul adevăr. Deoarece, din moment ce s-a făcut vrednic de credință acesta care a scris cele pe care le-a auzit, și s-a făcut crezut, mult mai mult este vrednic să se facă crezut acesta care a scris cele de aici, pe care nu le-a primit de la alții, ci însuși le-a văzut și le-a auzit. Căci, dacă ai acceptat cele referitoare la Hristos, spune, mult mai mult trebuie să accepți cele referitoare la Apostoli.

Dar ce? Subiectul este doar istorie, iar cuvântul Duhului este străin? Deloc. Cum? Întrucât cele pe care aceștia le-au predat, care s-au făcut dintru început martori oculari și slujitori ai cuvântului lui Hristos, au fost ale Duhului Sfânt.

Și de ce nu a spus că sunt precum ni le-au predat aceia, care s-au făcut martori oculari, ci „care dintru început au fost martori oculari”? Deoarece aceasta, care mult mai mult conduce la credibilitate, este aflarea de la martorii oculari; aceasta nu ar părea celor nerozi aroganță și egoism. Pentru aceasta și Ioan spunea următoarele: „Eu am văzut și am adevărit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu”¹⁹. Și Hristos, în mod asemănător, vorbește cu Nicodim, care credea cu greutate: „Căci aceasta despre care știm vorbim și aceasta pe care am văzut-o o mărturisim, și mărturia noastră nimeni nu o primește”²⁰. Și iarăși, dovedind că sunt multe de descoperit din cele pe care le-au văzut, spunea ucenicilor: „Și voi mărturisiți despre Mine, căci sunteți dintru început cu Mine”²¹. Și însuși Apostolii, în multe locuri, spun: „Și noi suntem martori ai acestor lucruri, precum este și Sfântul Duh, pe care L-a dat Dumnezeu celor care se supun Acestoruia”²². Și după acestea, adevărind Petru cuvântul, a spus: „Noi, care am mâncat și am băut împreună cu El”²³. Deoarece, foarte repede primeau mărturia de la oameni ce au fost împreună cu El, din moment

¹⁸ Lc. 1, 2.

¹⁹ In 1, 34.

²⁰ In 3, 11.

²¹ In 15, 27.

²² Ep. 5, 32.

²³ Ep. 10, 41.

ce atunci nu aflaseră deloc despre Sfântul Duh. Pentru aceasta și Ioan, în scrierea Evangheliei sale, spunea că el însuși a văzut, când a învățat despre sânge și despre apă, că a folosit pe aceștia pentru a văzului mare mărturie, și astfel acelea care provin de la Duhul Sfânt sunt mult mai exacte ca vederea, dar nu pentru necredincioși.

Faptul că Luca a primit [harul] Duhului Sfânt, este evident din multe semne și din minunile care se fac acum și din faptul că atunci oamenii se împărtășeau de Sfântul Duh și, după mărturia lui Pavel, „acesta primește laudă din lucrarea sa pentru Evanghelie”²⁴ și din votul în favoarea hirotoniei sale, căci imediat ce a spus asta, adaugă: „Dar s-a și numit de către biserici să fie însoțitor al nostru în slujirea aceasta pe care o oferim”²⁵.

3. Ai observat și smerenia lui, căci nu spune: „în prima Evanghelie pe care ți-am vestit-o”, ci „în primul cuvânt pe care l-am făcut”, socotind că numirea Evangheliei este mai mare decât el însuși; pentru aceasta, de atunci, Apostolul Pavel cinstește pe acesta, spunând: „Acesta primește laudă din lucrarea sa pentru Evanghelie”²⁶. Dar acesta accentuează și spune: „În prima carte, pe care am scris-o, Teofile, am vorbit despre toate cele pe care a început să le facă și să le învețe Iisus”. Nu în mod simplu despre toate, ci despre toate de la început, până la final; așadar, până în ziua, spune, în care S-a înălțat.

Și, desigur, Ioan arată că nu a fost cu putință să le scrie pe toate, deoarece, voind să declare aceasta, după ce a spus „Pe care, dacă ar fi scris cineva, cred că nici întreaga lume nu le-ar fi încăput”, adaugă: „Cărțile care s-ar fi scris”²⁷. Cum, dar, vorbește acesta despre toate? Însă nu a spus „toate”, ci „despre toate”, însă ar putea cineva să spună, în mod concis și general: vorbește despre toate cele esențiale și importante. Mai apoi explică despre care „toate”: „Toate câte a început Iisus să facă și să învețe”, subînțelegându-se minunile și învățăturile. Nu doar aceasta, ci și făcând învăța. Observă, dar, iubitoarea și apostolica intenție a acestuia, care, chiar dacă a scris pentru cineva [așadar, lui Teofil], s-a exprimat atât de precis, încât [a dorit ca] întreaga veste cea bună să o redea. „Ca să ai, spune, siguranța cuvintelor în care te-ai învățat.”²⁸ Pe de altă parte, ascultă pe

²⁴ II Cor. 8, 18.

²⁵ II Cor. 8, 19.

²⁶ II Cor. 8, 18.

²⁷ In 21, 25.

²⁸ Lc. 1, 4.

Hristos, Care spune: „Nu este voia Tatălui Meu să se piardă unul dintre aceștia mai mici”²⁹. Și de ce nu a alcătuit o carte, trimițându-o lui Teofil, care este unul, ci a împărțit-o în două lucrări? Pentru claritate și pentru a liniști pe ascultător. De altfel, chiar și în ceea ce privește subiectul, lucrările sunt separate.

Fii atent, dar, cum pe cuvintele Sale Hristos le-a făcut vrednice de crezut prin fapte. Despre blândețe, sfătuia și spunea: „Învățați-vă de la Mine, căci sunt Blând și Smerit...”³⁰. Învăța pe ucenicii Săi să fie fără de bogății și aceasta se dovedea prin faptele Sale: „Căci Fiul Omului nu are unde să-și plece capul Său”³¹. Iarăși, povățuia să iubim pe vrăjmași; a învățat aceasta pe când era pe cruce, rugător pentru cei ce-L răstigneau. Spunea: „Și celui care vrea să te ducă la judecată și să-ți ia cămașa, lasă-i și haina ta”³². Acela nu și-a dat doar hainele, ci și sângele. Același lucru a poruncit și ucenicilor să facă. Pentru aceasta, și Pavel spunea: „După cum aveți voi pildă de la noi”³³. Căci nu există nimic mai rece ca învățătorul care învață doar prin cuvinte; căci lucrul acesta nu este caracteristic învățătorului, ci ipocritului. Pentru aceasta, Apostolii au învățat mai întâi prin viața lor și mai apoi prin cuvintele lor, dar poate că aceștia nu aveau nevoie deloc de cuvinte, de vreme ce faptele strigau. Nu ar greși cineva să numească și patima lui Hristos faptă, căci prin patima Sa a făcut cea mare și minunată faptă, adică a desființat moartea și a lucrat toate celelalte.

„Până în ziua în care S-a înălțat la ceruri, după ce cu Duhul Sfânt a dat porunci Apostolilor, pe care îi alesese.” „După ce a dat porunci cu Duhul Sfânt”, adică „după ce a spus către aceștia cuvinte duhovnicești și nimic omenesc”. Este posibil deci să spunem că prin Duhul Sfânt, [Hristos] a dat porunci acestora. Vezi, încă, cu câtă smerenie învață despre aceasta, precum și Însuși Hristos despre Sine, spunând: „Dar dacă Eu cu puterea Duhului lui Dumnezeu alung pe demoni”³⁴? Căci și Duhul Sfânt activa în acel templu al trupului omenesc al lui Hristos. Dar ce porunci a dat? „Mergând, învățați toate

²⁹ Mt. 18, 14.

³⁰ Mt. 11, 29.

³¹ Mt. 5, 40.

³² Mt. 5, 40.

³³ Filip. 3, 17.

³⁴ Mt. 12, 28.

neamurile, botezându-le în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit!”³⁵ Mare este lauda Apostolilor, când atât de mare și de importantă misiune și-au asumat, mântuirea lumii înțelegând prin aceasta, căci cuvintele lor sunt pline de Duh Sfânt, despre care, subînțelegând, a spus: „cu Duhul Cel Sfânt”, adică „și cuvintele pe care Eu vi le spun sunt Duh”³⁶. Aceasta, dar, spune ca să conducă pe ascultător la dorința de a învăța poruncile și ca să facă pe Apostoli vrednici de credință, dacă este vorba să învețe cuvintele Duhului Sfânt și poruncile lui Hristos.

„După ce, spune, a dat porunci, S-a înălțat.” Nu a spus „a urcat”, căci încă învață ca om. Deci și după Înviere învăța pe ucenici, însă pe cele din această perioadă de timp nimeni nu ni le-a transmis cu exactitate. Insistă mai mult ca alții asupra acestora Ioan și acest Luca. Dar pe toate, cu exactitate, nimeni nu le-a cercetat, deoarece se interesau mult mai mult de altele; am aflat de acestea de la Apostoli, căci acestea pe care le-au auzit, pe acestea ni le-au și spus, „căroră li S-a și arătat în viață”. După ce mai înainte a vorbit despre Înălțare, vorbește acum și despre Înviere. Deoarece spune că „S-a înălțat”, ca să nu crezi că Acesta S-a înălțat de către alții, a adăugat: „Căroră li S-a și arătat în viață”. Căci, dacă în cele mai mari S-a înfățișat pe Sine Însuși, mult mai mult în cele mai mici.

4. Ai văzut cum, fără să se facă sesizat, împrăștie aici aceste mari învățături? „Pentru patruzeci de zile S-a înfățișat acestora.” Căci nu a fost întocmai precum înainte de Înviere, când era întotdeauna cu ei; căci, fii atent, nu a spus: „patruzeci de zile”, ci „pentru patruzeci de zile”, căci Se arăta și iarăși Se depărta. Ce s-a întâmplat, așadar? Înălțând mintea lor, nu le-a permis să se poarte către El în același mod, precum mai înainte. Dar nu a făcut doar aceasta, ci cu exactitate a pregătit pe amândouă, și certitudinea pentru Înviere, și continuarea în credința că El este mai mult decât un simplu om; chiar dacă, desigur, acestea sunt în opoziție. Căci, pe de o parte, pentru confirmarea Învierii a trebuit să facă multe dintre cele omenești, iar pe de parte, pentru [confirmarea] superiorității Sale, nimic altceva; însă pe ambele le-a făcut la vreme potrivită.

Dar pentru care motiv nu S-a arătat tuturor, ci numai Apostolilor? Deoarece multora care nu cunoșteau taina ar fi părut fantasmă;

³⁵ Mt. 28, 20.

³⁶ In 6, 63.

deoarece, dacă înșiși ucenicii Săi nu au crezut la început, și s-au tulburat, și au avut nevoie să-L atingă cu mâna lor și să stea mai mult decât trebuie cu El la masă, ce s-ar fi putut întâmpla cu cei mai mulți? Pentru aceasta, dar, prin minuni face neîndoielnică dovada Învierii, încât nu doar celor de atunci, cât și tuturor celor de după El Învierea să le fie evidentă. Căci cea care acelora s-a făcut prin vederea minunilor, aceasta se întâmplă celor de după, prin credință. Pentru aceasta concluzionăm cu adevărat din acestea și pentru necredincioși. Căci, dacă nu ar fi înviat, ci ar fi rămas mort, cum au făcut minuni cu numele Său Apostolii? Sau poate nu au făcut minuni? Cum, dar, s-a plămădit neamul nostru? Pentru că nici față de aceasta nu se vor opune, nici împotriva celor văzute nu vor lupta; încât atunci când spun că nu s-au făcut minuni, mult mai mult pe ei înșiși se rușinează. Căci aceasta este mai mare minune, că fără minuni întreaga lume a fost atrasă de doisprezece oameni săraci și fără carte. Căci pescarii s-au ținut fără să aibă din abundență bani, nici cu înțelepciunea cuvintelor lor, nici cu nimic altceva, încât și împotriva dorinței lor vor mărturisi că există în aceștia dumnezeiască putere; căci este cu neputință ca puterea omenească să reușească atât de multe.

Pentru aceasta, desigur, a rămas Acesta patruzeci de zile după Înviere, dând posibilitatea, în acest timp îndelungat, să se verifice prezența Sa, ca să nu se creadă că Cel pe Care Îl văd este fantasmă. Și nu a rămas doar la aceasta, ci și la masă a adăugat; fapt pentru care, neîncetat, spune: „Și vizitator al acestora, și împreună la masă cu ei”. Aceasta, dar, întotdeauna, și Apostolii înșiși o foloseau ca dovadă a Învierii, spunând: „Noi, care am mâncat și am băut împreună cu El”³⁷. Dar ce se întâmpla când El Se înfățișa ni se descoperă prin cele pe care le-a adăugat, spunând: „Se arăta acestora și vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu”. Deoarece erau istoviți și înspăimântați de cele care deja se întâmplaseră și, în continuare, trebuiau să ajungă la mai mari lupte, îi întârea pe aceștia prin cuvinte despre cele viitoare: „Poruncește ca să nu se îndepărteze de Ierusalim, ci să aștepte împlinirea făgăduinței Tatălui”. Mai întâi a scos pe aceștia în Galileea, pe când erau încă înfricoșați și se temeau, ca să asculte fără frică cuvintele pe care avea să le spună. Mai apoi, după ce au auzit și patruzeci de zile aceia au trăit împreună cu El, [Hristos]

³⁷ Fp. 10, 41.

„le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim”. Dar, în cele din urmă? Precum pușinii soldați care trebuie să atace mulțime de adversari nu sunt lăsați să iasă afară până nu s-au înarmat, nici caii să treacă linia de pornire până nu au primit pe ei călăreții, în același mod, dar, nici pe aceștia nu îi lăsa să se arate în formație de luptă până la coborârea Duhului Sfânt, ca să nu fie învinși ușor și să fie închiși de cei mulți.

Nu doar pentru aceasta, ci și pentru că mulți din cei ce trebuiau să creadă se aflau în Ierusalim. Și, pe deasupra, iarăși, ca să nu spună unii că, după ce au lăsat pe cunoscuții lor în Ierusalim, pe străini au ajuns să-i evedențieze, din această cauză dau dovezile Învierii celor care L-au răstignit și L-au îngropat, chiar în cetatea în care s-a îndrăznit nelegiuirea faptă, ca să închidă gura și celor care erau din afara Ierusalimului. Deoarece, când înșiși cei care L-au răstignit mărturisesc că au crezut, este evident că și crucea și nelegiuirea îndrăznelii se arată, iar dovada Învierii mare a fost. Mai apoi, ca să nu spună ucenicii: Cum, așadar, am putea să locuim între oameni, care sunt imorali, și ucigași, și așa de mulți, în timp ce noi suntem puțini și neimportanti?, privește cum rezolvă îngrijorarea lor, spunând: „Ci să aștepte împlinirea făgăduinței Tatălui, despre care M-ați auzit”. Și când au auzit? Spune! Când zicea: „Căci vă este de folos vouă ca Eu să Mă duc; căci dacă Eu nu Mă duc, Mângâietorul nu va veni la voi”³⁸. Și iarăși: „Voi ruga pe Tatăl Meu și vă va da alt Mângâietor, ca să rămână cu voi întotdeauna”³⁹.

5. Și pentru care motiv Duhul cel Sfânt nu S-a înfățișat îndată, în timp ce Hristos era prezent; iar când a plecat Acesta, în cea de a patruzecia zi înălțându-Se la ceruri, Duhul S-a arătat când s-a împlinit ziua Cincizecimii? Și cum, din moment ce [Duhul] încă nu venise, le spunea: „Luați Duh Sfânt”⁴⁰? Ca să îi facă receptivi și capabili să-L primească; căci dacă Daniel, când a văzut pe înger, s-a înspăimântat, mult mai mult aceștia, care aveau să primească atât de mare har⁴¹. Pentru aceasta, dar, a spus ceea ce se va întâmpla în viitor ca pe un fapt sigur, în mod exact, când le spune: „Veți călca peste șerpi, și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului”⁴². Pentru care motiv

³⁸ In 16, 7.

³⁹ In 14, 16.

⁴⁰ In 20, 22.

⁴¹ Vezi: Deut. 8, 15-17.

⁴² Lc. 10, 19.

nu S-a înfățișat, atunci, îndată? Deoarece trebuia să dorească lucrul acesta și astfel să primească harul. Pentru aceasta, când Acesta Se făcea nevăzut de la ochii lor, ridicându-Se la ceruri, atunci a venit Acela. Dacă ar fi venit pe când Acesta era prezent, nu ar fi fost așteptat cu atâta speranță. Pentru aceasta nu Se arată îndată după Înălțarea Sa, ci mai apoi, după opt sau nouă zile.

Astfel și noi alergăm către Dumnezeu, mai înainte de toate, când ne găsim în nevoie. Pentru aceasta și Ioan, atunci, trimite pe ucenicii săi către Hristos, când aveau nevoie de Hristos, când el se afla în închisoare. Altfel, trebuia să se arate în cer firea noastră omenească și să se realizeze împăcarea noastră desăvârșită cu Dumnezeu, și atunci să vină Duhul cel Sfânt și curată să fie mulțumirea. Căci, dacă Duhul cel Sfânt ar fi fost prezent, iar Iisus S-ar fi înălțat la ceruri, Mângâietorul ar fi rămas cu ei, însă bunurile mângâierii nu ar fi fost atât de multe; căci foarte greu puteau să se depărteze de El. Pentru aceasta le și spunea, mângâindu-i: „Vă este de folos să Mă duc”⁴³. Pentru aceasta și așteaptă zilele dintre Înălțare și Cincizecime, ca mulțumirea să rodească în mod întreg și să fie curată, după ce s-ar fi întristat puțin și s-ar fi aflat în nevoie, precum am spus. Dar dacă Duhul ar fi fost mai mic [decât Hristos], nu ar fi fost suficientă mângâierea. Cum, dar, a spus: „Vă este de folos?”, pentru aceasta a și păstrat pe cele mai importante [aspecte] ale învățaturii despre Duhul Sfânt, ca [nimeni] să nu-L creadă mai prejos [decât Hristos].

Dar, fii atent cât de mare dorință s-a strâns în aceștia să se găsească în Ierusalim, cu făgăduința că acolo vor intra în legătură cu Duhul cel Sfânt. Căci, iarăși, ca să nu plece, după Înălțarea lui Hristos, numai cu nădejdea aceasta, ci ca să intre în legătură șcu Duhul cel Sfânt], îi ține pe toți aceștia acolo. Spunând, dar: „Să aștepte împlinirea făgăduinței Tatălui, despre care M-ați auzit vorbind”, a adăugat: „Căci Ioan a botezat cu apă, dar voi vă veți boteza cu Duh Sfânt, după puține zile”. Descoperă, așadar, acum diferența dintre Acesta și Ioan, în mod deplin, nu însă ca mai înainte, prin semne neclare. Cu adevărat a vorbit în mod tainic, când spunea: „Cel mai mic în Împărăția cerurilor este mai mare decât acesta”⁴⁴), ci acum mult mai evident, căci spune: „Ioan a botezat cu apa cea simplă, voi însă vă veți boteza cu Duh Sfânt”. Nu mai folosește mărturia, ci se amintește

⁴³ In 16, 7.

⁴⁴ Mt. 11, 11.

doar persoana, readucând în memoria lor cele pe care le-a spus și le-a dovedit, că aceștia sunt mult mai mari decât Ioan, din moment ce ei vor fi botezați cu Duh Sfânt. Și nu a spus: „Eu vă botez cu Duhul Meu cel Sfânt”, ci „vă veți boteza”, învățându-ne să fim smeriți. Căci aceasta, cum că Acesta era Cel care botează, s-a făcut evidentă în continuare, după mărturia lui Ioan, care a spus: „Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu focul cel curățitor al harului”⁴⁵, doar pentru aceasta s-a amintit.

Evangheliile sunt, deci, o istorie a acelor pe care Hristos le-a făcut și le-a spus, iar Faptele sunt istoria acelor pe care le-a făcut și le-a spus Celălalt, [așadar] Mângâietorul. Deoarece, pe de o parte, Acesta a făcut atunci multe, precum întocmai și acum face Hristos, exact în același mod și atunci; dar atunci făcea în Templu, adică prin prezența Sa trupească, acum cu Apostolii; atunci a venit în pânțele feciorelnic și a dat formă templului, formă trupească, acum a venit în suflete apostolești; atunci Duhul a venit asemenea porumbelului, acum sub formă de limbi de foc. Ce înseamnă, așadar, acestea? Acolo arăta liniștea, aici osândirea, iar de judecată amintește la vreme potrivită. Dacă atunci, când era vorba de iertarea păcatelor, era nevoie de o mare liniște, de vreme ce se realiza în dar, acum însă, când este vremea de judecată și de cercetare, ce va fi? Cum, dar, spune: „Vă veți boteza”, de vreme ce apă nu se găsea în foisor? Deoarece Cel mai important este Duhul, cu Care și apa lucrează, precum întocmai și acesta se numește că unge fără ca nicăieri să ungă cu ulei, ci luând Duhul; altădată și pe aceștia este posibil să îi boteze cu apă și în diferite vremuri. Deoarece la noi ambele, și botezul, și ungerea, se săvârșesc într-una, atunci, dar, se făceau separat. Deoarece la început se botezau de către Ioan și [deci] nu te mira.

Căci dacă la acel botez mergeau desfrânatele și vameșii, mult mai mult ar fi mers aceia, care mai pe urmă erau botezați de Duhul cel Sfânt. Mai pe urmă, ca să nu spună că „botezul stă în făgăduința” (despre care multe a învățat), nici să creadă că Duhul Sfânt este o energie fără ipostas, îndepărtând pe aceștia de o astfel de bănuială, spune: „nu după multe zile”. Și nu a descoperit când, ca să se găsească întotdeauna în stare de veghe, dar spune că va fi aproape, ca să nu se afle în trândăvie; când, în mod exact, deloc nu a menționat,

⁴⁵ Lc. 3, 16.

ca să fie întotdeauna treaz. Nu doar cu aceasta adeverește pe aceștia, adică prin repezeala timpului, ci și cu exprimarea: „Să vă dau promisiunea pe care ați auzit-o”. Aceasta pe care o spune este următoarea: nu doar acum v-am spus, zice, ci deja v-am poruncit cele pe care le voi face. De ce, dar, te miri dacă nu spune ziua sfârșitului, atâta vreme cât în mod sigur pe aceasta, care este atât de aproape, nu a vrut să o descopere? Și aceasta în mod foarte justificat, ca să fie întotdeauna în trezvie, în așteptare și în grijă.

6. Căci nu este posibil să te bucuri de har când nu ești atent. Sau, nu vezi ce spune și Ilie [proorocul] către ucenicul său? „Dacă mă vezi că urc la ceruri, și cu tine se va întâmpla asemenea”⁴⁶; așadar, se va întâmpla și cu tine pentru cele ce le ceri. Dar și Hristos, întotdeauna, celor care veneau [la El] le spunea: „Crezi?”. Deoarece, dacă nu acceptăm cu o purtare prietenoasă ceea ce se oferă, nici fapta bună nu o simțim foarte mult. Același lucru s-a întâmplat și cu Pavel, la care harul nu a venit îndată, ci au trecut trei zile, în care a fost orb, scăpat de frică și pregătit. Deoarece, precum vopsitorii porfirei pregătesc – încercând mai înainte [pânza] care trebuie să primească vopsea în diferite moduri, ca să nu își piardă culoarea sa –, într-un mod asemănător și aici, mai înainte, Dumnezeu pregătește cu grijă sufletul și atunci oferă harul. Pentru aceasta nu a trimis îndată pe Duhul Sfânt, ci la Cincizecime. Dar, dacă cineva întrebă de ce nu ne botezăm și noi în acest timp, acelaia am putea să-i spunem că, pe de o parte, harul lui Dumnezeu este același și atunci, și acum, iar pe de altă parte, acum mintea s-a înălțat, pregătită fiind cu postul. Și timpul Cincizecimii are o justificare deloc absurdă. Care, dar, este aceasta? Părinții au considerat că botezul este un puternic căpăstru al dorinței viclene, ca să se cumițească [cineva] în timpul desfătării.

Precum atunci când des ne întâlnim cu Hristos și când participăm la Sfânta Masă⁴⁷ nu facem nimic altceva, ci trăim cu posturi și rugăciuni și cu mare prudență. Căci, dacă acela care începe o în-deletnicire din care vrea să-și asigure cele necesare traiului se pregătește pe sine toată viața sa și cel care vrea să dobândească un oarecare rang cheltuie bani și timp risipește, și eforturi fără de număr suportă, cui vom fi noi vrednici când ne apropiem cu atâta indiferență de Împărăția cerurilor și fără să arătăm râvnă pentru

⁴⁶ IV Rg. 2, 10.

⁴⁷ Aici, cu sensul de Dumnezeiasca Liturghie.

pregătire; nici mai înainte de a lua botezul, dar și după botez rămânem indiferenți. Căci, pentru aceasta, și după botez ne facem trândavi și nepăsători, căci [nici] mai înainte de a-l primi nu suntem în stare de veghe. Pentru aceasta, mulți, după botez, s-au întors îndată la vârsătura cea de dinainte și s-au făcut mai răi și și-au atras mai tare pedeapsa lor, chiar dacă s-au eliberat de păcatele anterioare; însă, prin purtarea lor, au înfuriat mai mult pe Judecător, deoarece, din moment ce au scăpat dintr-o boală așa de mare, nici în felul acesta nu s-au înțeleptit, ci au pățit precum l-a avertizat Hristos pe paralic, spunând: „Ia aminte, de acum te-ai făcut sănătos! Să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău!”⁴⁸; și aceea a prezis-o pentru iudei, arătând că vor pătimi rele iremediabile, atât timp cât vor fi nerecunoscători: „Dacă nu aș fi venit pe pământ și nu i-aș fi învățat, spune, nu ar fi avut păcat”⁴⁹.

Astfel, duble și împătrite se fac păcatele ce se săvârșesc în urma [botezului]. Cum? Căci, după cinstea pe care ne-a făcut-o Dumnezeu, să ne dea harul Său, ne facem nerecunoscători și vicleni. Și pentru aceasta, deloc nu ne ajută baia în continuare, ca să dobândim iertarea pedepsei. Ia aminte, dar! A făcut cineva păcate înfricoșătoare, sau a ucis, sau a făcut adulter, sau dacă a făcut altceva mai înfricoșător, [i] s-au iertat acestea prin baia botezului. Căci nu există, nu există nici un păcat și nici o nelegiuire care nu se alungă și nu se surpă cu darul, căci este har dumnezeiesc. Iarăși, a făcut adulter cineva și a ucis, chiar dacă adulterul anterior s-a iertat și crima aceea s-a iertat și nu se mai recheamă, căci harul și hotărârile lui Dumnezeu nu se retrag⁵⁰; însă pentru păcatele de după botez așa de mult ne pedepsim, ca și cum ar fi amintite și acelea [de până în botez], și mult mai rău; căci nu este un simplu păcat, ci dublu și triplu. Dar că este mai mare pedeapsa pentru păcatele acestea, ascultă ce spune Pavel: „Călcând cineva Legea lui Moise, era ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori. Gândiți-vă cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, și sângele Testamentului cu care s-a sfințit l-a necinstit și duhul harului l-a făcut de ocară”⁵¹.

⁴⁸ In 5, 14.

⁴⁹ In 15, 22.

⁵⁰ Rom. 11, 29.

⁵¹ Evr. 10, 28-29.

Poate că acum am făcut pe mulți să se răzgândească să primească botezul, dar nu am spus acestea pentru acest motiv, ci după ce primesc botezul să rămână în acesta cu înțelepciune și multă stăruință. Dar mă tem, căci cineva poate să spună: dacă te temi, l-ai primi și l-ai păzi; dar pentru aceasta nu-l primesc, de frică. Dar, ca să rămâi așa, nu te înspăimântezi? Dumnezeu este iubitor de oameni, zice El. Primește, dar, botezul, căci este iubitor de oameni și ajută. Tu, dar, care nu vrei să te îngrijești cu atenție, nu arăți această iubire de oameni, dar când vrei amânare, atunci îți amintești de aceasta; chiar dacă atunci această iubire de oameni va avea timpul potrivit și o izbutim mai bine când contribuim și cu cele ale noastre, deoarece, cel care a aruncat cu orice în Dumnezeu, și după botez păcătuiind, precum este firesc omului, îndată ce se pocăiește va întâlni iubirea de oameni a lui Dumnezeu; însă acela care, ca să înșele iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pleacă fără harul lui Dumnezeu, va avea negreșit pedeapsă. De ce, dar, opui unele ca acestea mântuirii tale? Căci este cu neputință, da, cu neputință ca un om care amână mântuirea cu asemenea speranțe să înfăptuiască ceva curajos și bun.

Dar tu, de atunci, de când ai primit o astfel de frică, de ce îți faci griji și presupuneri privind viitorul cel necunoscut? De ce nu transformi frica aceasta în efort și grijă, ca să devii mare și demn de admirat? Ce este mai bine: să te înfricoșezi sau să încerci? Dacă cineva te-ar duce într-o casă unde a-i pățit multe stricăciuni și ți-ar spune: așteaptă să cadă tavanul în capul tău, de vreme ce este gata să se dărâme, căci, pe de o parte, poate cădea iar, pe de altă parte, poate nu cade – dar dacă nu vrei asta, muncește și locuiește într-o cameră mai sigură –, ce-ai prefera mai mult: această nelucrare cu frică sau lucrarea aceasta cu curaj? Fă, așadar, în același mod și acum! Căci, pe de o parte, viitorul cel necunoscut este într-un tot asemenea unei case gata să se dărâme, ce întotdeauna amenință cu căderea, iar, pe de alta, lucrarea aceasta ce deține efort garantează siguranța.

7. Doresc, așadar, să nu cădem în așa de mare nevoie încât să păcătuiim după baia botezului; și dacă s-ar întâmpla așa ceva, nici atunci nu trebuie să deznădăjduim. Iubitor de oameni este Dumnezeu și ne-a dat multe moduri de iertare și după aceasta. Însă, câți dintre catehumeni păcătuiesc după baie⁵² pentru aceasta poate se pedepsesc; în același mod, câți cunosc că există medicamente de

⁵² Înțelegem aici Botezul.

pocăință și nu vor să le folosească mai rău se vor pedepsi. Căci, cu cât iubirea de oameni a lui Dumnezeu se prelungește, cu atât mai mult se mărește și pedeapsa, dacă nu folosim iubirea Sa de oameni după cum trebuie. Ce spui, omule? Ai fost plin de atâtea rele și ai deznădăjduit și deodată te-ai făcut prieten și te-ai ridicat la cea mai înaltă cinste, nu prin strădaniile tale proprii, ci prin darul lui Dumnezeu, și iarăși ai revenit la urâtenia ta cea mai dinainte și Dumnezeu a trebuit să te pedepsești în mod aspru, însă nici atunci nu S-a scârbit de tine, ci ți-a oferit nenumărate motive de mântuire, prin care să te faci prietenul Său.

Pe de-o parte, Dumnezeu a făcut acestea; tu, pe de altă parte, nici în acest mod nu vrei să te nevoiești. Și de care iertare vei fi vrednic în continuare? Nu te vor batjocori popoarele, dar, în mod justificat, ca pe un trântor care trăiește fără scop și fără folos? Căci spun: dacă filosofia voastră este puternică, arătați ce dorește mulțimea neinițiatilor? Bune sunt tainele și de dorit, dar nimeni să nu primească baia botezului când este pe moarte; căci nu este acela timpul tainelor, ci al testamentelor; timpul tainelor, deci, cere minte sănătoasă și înțelepciune în suflet. Căci spune-mi, dacă cineva nu ar vrea să-și scrie testamentul, aflându-se într-o asemenea situație – și, dacă nu și-l scrie, dă motiv urmașilor să îl insulte, căci pentru aceasta, desigur, și prezintă aceste cuvinte, spunând că trăind și având mintea sănătoasă, în timp ce este sănătos, își dăruiește averile –, cum ar putea cineva să se inițieze în taine, aflându-se în stare de tulburare sufletească? Căci, dacă atunci când este vorba de cel care vrea să ofere averea sa, legile din afara creștinismului nu i-ar permite celui care nu ar fi cu desăvârșire sănătos să alcătuiască testament pentru bunurile sale din viață, cum tu, când înveți despre Împărăția cerurilor și despre acele bunuri de nespus, vei putea să înveți toate cu exactitate, după ce ai fost de multe ori paralizat de boli sufletești? Când, dar, vei spune cuvintele acelea către Hristos, că te îngropi împreună cu Acesta, când te gândești să Îl părăsești? Căci și cu faptele, și cu cuvintele trebuie să arătăm bunăvoința. Tu, însă, faci același lucru pe cere le face un soldat care vrea să plece din efectivele armatei, deși este vorba ca războiul să se termine, sau ca un atlet care vrea să dea la o parte hainele sale atletice, în timp ce în stadion spectatorii s-au ridicat în picioare; căci pentru aceasta primești și arme, nu ca să te îndepărtezi îndată, ci, primindu-le, să ridici trofeul împotriva dușmanului.

Nimeni să nu creadă că este nepotrivit cuvântul pentru aceasta, din moment ce nu este acum Postul cel Mare, căci pentru aceasta mă necăjesc, căci pentru astfel de subiecte aveți grijă de timp; chiar dacă eunucul acela era barbar și călătorea pe jos⁵³ și era în mijlocul drumului, nu a cercetat timpul, dar nici paznicul închisorii, pentru acesta, chiar dacă se găsea între întemnițați⁵⁴ și vedea pe învățător lovit de bici și încătușat și se gândea că, mai înainte, era vorba să-l țină închis. Aici, dar, chiar dacă nu ne găsim întemnițați, nici pe drumuri, mulți amână aceasta, chiar dacă sunt spre finalul vieții lor.

8. Dacă acum te îndoiești că Hristos este Dumnezeu, să stai afară și nici dumnezeieștile cuvinte să nu le ascuți, nici între catehumeni să nu te numeri pe tine însuși. Dacă nu ai curaj să cunoști aceasta cu exactitate, pentru ce întârzi? Pentru ce eviți? Mă tem ca nu cumva să păcătuiesc. Nu te temi însă de ce este mai înfricoșător: nu cumva, cu atâtea încărcături de păcate să pleci în cealaltă viață? Căci nu este același lucru să nu primești harul care este înaintea ta și să dai greș atunci când încerci să izbutești. Căci, spune-mi, dar, când vei fi judecat pentru care motiv nu te-ai înfățișat, pentru care motiv nu te-ai îndreptat, ce vei răspunde? Căci acolo, poate, pe de o parte, ai să răspunzi greutății împlinirii poruncilor și virtuții; aici, pe de altă parte, nu ai să răspunzi nimic asemenea. Căci este harul care oferă în dar libertatea. Dar te temi ca nu cumva să păcătuiesti? Acestea să le spui după botez. Atunci să ai teama, încât să păstrezi îndrăzneala pe care ai primit-o, încât să nu primești asemenea dar. Acum însă, înainte de botez, ești înspăimântat, după botez, nepăsător.

Dar aștepti timpul Postului celui Mare? Pentru care motiv? Poate pentru că acel timp are ceva în plus? Apostolii, așadar, nu s-au considerat vrednici de har la Paști, ci în alt timp; și cele trei mii, și cele cinci mii [de suflete], cum și Corneliu, și eunucul, și mulți alții când s-au botezat, nu au fost botezați în timpul Paștilor. Să nu așteptăm, așadar, timpul [Paștilor], căci, poate, întârziind și amânând, plecăm goi și lipsiți de atâtea bogății. Cum credeți că mă întristez când aud că cineva, fără să fi fost catehizat, a plecat din această viață, gândindu-mă la acele pedepse de nepurtat? Cum, iarăși, să nu mă întristez, când văd pe alții că ajung la finalul vieții lor și nu s-au îndreptat? Pentru aceasta se fac multe [fapte] nedemne de acest dar. Căci se cuvine să vă desfățați, să vă veseliți și să vă bucurați când este

⁵³ Fp. 8, 27.

⁵⁴ Fp. 16, 27-29.

vorba ca cineva să fie catehizat. Când soția bolnavului aude că acesta a chemat doctorul, ca și cum ar fi vorba de ceva rău, se tânguiește mult și plânge, strigăte și plângeri se aud pretutindeni în casă, ca pentru cei condamnați, când sunt conduși pe ultimul lor drum. Iar bolnavul atunci suferă mai mult, chiar dacă și-a revenit din boală, are dureri înfricoșătoare, căci este influențat de acele strigăte de jale din mediul său înconjurător. Fiindcă nu s-a pregătit pentru virtute, ezită în continuare și se ferește să se dedice viitoarelor lupte.

Vezi câte feluri de șiretenii născocеște diavolul, vezi câtă este ocară, câtă este bațjocura? Să ne eliberăm, așadar, de această bațjocură! Să trăim după cum a poruncit Hristos! Pentru aceasta a dat botezul, nu ca să murim, după ce-l primim, ci să trăim destul, să înfățișăm roadele. Cum, vei spune, „rodește în acesta în care te duci, în acesta care se taie din viață”? Nu ai auzit că „roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea”⁵⁵? Cum să fac, așadar, cele potrivnice? Căci și soția s-a înfățișat purtând doliu când trebuia să se bucure; copiii plângând, când trebuiau să se bucure împreună; însuși bolnavul, chinuit, plin de deranj și tulburare, când trebuia să sărbătorească, întristat foarte pentru starea de orfani a copiilor, pentru văduvia soției, pentru pustiirea casei sale. Spune-mi, astfel se apropie cineva de taine, astfel se apropie de Sfânta Masă? Sunt acestea de trecut cu vederea? Și, dacă un oarecare împărat trimite scrisoare ca să elibereze pe cei închiși, atunci este veselie și bucurie, iar când Dumnezeu trimite din cer pe Duhul Sfânt, ca să ierte nu datoră unor bani, ci toate păcatele, atunci toți plâng și se tânguiesc? Ce este această anomalie? Ca să nu mai vorbesc despre faptul că apa s-a vărsat peste cei morți, iar cele sfinte s-au aruncat pe pământ. Nu suntem însă noi de vină pentru acestea, ci cei nerecunoscători.

Acestea vă îndemn: după ce le-ați părăsit pe toate, cugetați la voi înșivă și înfățișați-vă la botez cu râvnă, ca să izbutim, după ce și în prezent am dat dovadă de mare încercare, viitoarea îndrăzneală, pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia Îi aparține slava și puterea în vecii vecilor. Amin!

introducere, traducere și note de
drd. Alexandru PRELIPCEAN și Alexandru IORGA

⁵⁵ Gal. 5, 22.